

Jádrem sexuálního obtěžování je moc

Dokončení ze strany 13

LN Problémem je, že se kampaň #MeToo – přinejmenším v Česku, nevím, jak v USA – stala tématem středostavovských, dobře situovaných žen. Na periferii o této kampani v podstatě nikdo neví.

To ale neznamená, že tam sexuální obtěžování na pracovištích neexistuje. Pokud to trochu zkarikují, můžu se zeptat: Copak neexistuje mnoho zaměstnankyň, které byly zneužity a jsou zneužívány svými šefy v drůbežárně? A není jejich postavení mnohem horší než u žen v showbiznyse? Vždyť tyto ženy nemají žádný hlas. Co mohou dělat?

Mohou sice přijít na personální oddělení své firmy a říct, že je jejich šéf sexuál-

konalovat. Ale řekla bych, a v tom je má naděje, že jde o proces, který má správný směr.

Je dobře, že stále více žen má odvahu prolomit mlčení a říct, že chtějí být respektovanými zaměstnankyněmi, nikoliv pouhými objekty k uspokojování tužeb mužů. A je i dobře, že mnoho mužů si tento problém začíná uvědomovat a připouští jej a že si říkají: Sakra, nevěděl jsem, že moje kolegyně mají takové zkušenosti.

LN Jak se cítíte vy osobně? Myslíte si, že jste jako žena slabá, že nemáte ve veřejném prostoru hlas?

Jsem především velmi šťastná, že jsem rádnou profesorkou, což je jeden z důvodů, proč jsem už v roce 1980 mohla po-

Každá dívka chce vypadat dobře a je ráda, když ji někdo pochválí. Nesmí to ale být konec věty, ale její začátek. Problémem je, že u dívek je bohužel pochvala jejich vzhledu začátkem i koncem konverzace.

Důsledek #MeToo. Skandál mocného hollywoodského producenta Harveyho Weinstaina překročil hranice Hollywoodu a světa celebrit. FOTO ČTK

Obecný problém. Kampaň #MeToo by se neměla týkat velkých jmen showbiznyse, jako je Angelina Jolie, ale obyčejných pracovišť. FOTO REUTERS

ně obtěžoval, ale co se stane? Vůbec nic a budou to ony, nikoli jejich šéf, kdo s největší pravděpodobností skončí s postihem, či ztratí práci, protože „kazi“ partu, a získat jinou práci pro ně bude mnohem těžší, protože žijí na periferii, nikoliv v anonymním velkoměstě...

Jinak řečeno, v případě kampaně #MeToo mluvím o tom, že nejde o problém jen středostavovských, ale všech pracujících žen, ať už žijí v metropoli, nebo na sebezvдалnější periferii.

LN To, co popisujete, se ale neděje. Nevšiml jsem si, že by v Česku někdo mluvil v této souvislosti o ženách v drůbežárnách, byt to je nesmírně důležité.

Chce to čas. Odehrává se proces, který se vyvíjí. Už jsem si zvykla za ta léta, co žiji, že vše potřebuje čas. Budme trpěliví.

LN Konec tohoto procesu je však v nedohlednu.

Ten proces ale přece nemůže skončit. O čem by novináři psali, kdyby skončil a řekli jsme si, že už jsme všechny bitvy vybojovali? Ale vážně, vždy bude co zdo-

moci své sexuálně obtěžované kolegyni, jež byla jen hostující profesorkou, a proto ji její šéf mohl bez problémů vyhodit, zatímco já tehdy byla ve své práci strukturně zajištěnější.

Odpověď na vaši otázku tedy zní: Necítím se ve veřejném prostoru slabá. Má síla ale nespočívá v mé osobní statečnosti. To je třeba dodat. Nejsem vůbec statečná – ve skutečnosti byla mnohem statečnější právě má sexuálně obtěžovaná kolegyně, která předtím dokázala čelit i Pinochetově diktatuře v Chile. Moje univerzita mi však poskytla na pracovišti větší bezpečí, a proto jsem mohla a stále mohu mluvit výrazně svobodněji. Slabost či síla ve veřejném prostoru je výsledkem pozice na vašem pracovišti.

LN „Utekla“ jste od otázky sexuálního obtěžování k otázce moci...

To přesně chci říct.

LN Ze sexuálního obtěžování je problémem moci?

Samozřejmě. Sexuální obtěžování se netýká sexu, ale moci. Položte si totiž jed-

nou otázkou: Proč může někdo někomu sexuálně obtěžovat?

LN Proč?

Protože se domnívá, že má dostatečnou moc, aby to nejen učinil, ale především se vyhnul trestu. A Harvey Weinstein, a v tom je velmi dobrým symbolem současné kampaně, si myslěl, že má dostatečnou moc, aby to nejen učinil, ale především se vyhnul trestu. A Harvey Weinstein, a v tom je velmi dobrým symbolem současné kampaně, si myslěl, že má dostatečnou moc, aby to nejen učinil, ale především se vyhnul trestu. A Harvey Weinstein, a v tom je velmi dobrým symbolem současné kampaně, si myslěl, že má dostatečnou moc, aby to nejen učinil, ale především se vyhnul trestu.

Tajili to a podporovali ho, protože si mysleli, že je pro ně velmi důležitý. Byl totiž tím, kdo drží peníze a rozhoduje, kam půjdou. Proto si mysleli, že se nemohou starat o nějaké mladé začínající herečky, ale mnohem více potřebují svého Harveyho Weinstaina. Sami sice nikdy nemuseli žádného svého podřízeného obtěžovat, mohli být neviní, navzdory tomu jsou součástí problému, protože nikdy svému Harveymu nezavolali a neřekli mu jasně: „Chlapeče, už dost! Nedělej to!“ Natož aby zavolali nějakou úřední osobu.

LN V tomto smyslu jediným důvodem, proč Weinstaina nyní všichni zavrhlí, je, že ztratil moc.

Vždyť to tak je. Harvey Weinstein moc ztratil a i jeho bratr byl nakonec dotlačen k tomu, že musel veřejně říct: „Už s ním nemůžeme spolupracovat v jedné společnosti.“ Jeho postavení se stalo neudržitelným. A ztratil-li moc absolutní autorita, je i její pád absolutní. To se stalo Weinsteinovi.

LN Mluvíte-li o moci, je třeba říct, že muži jsou v průměru fyzicky silnější než ženy...

Je to tak důležité? Proč nejsou prezidenty kulturisté nebo příslušníci elitních jednotek? Řečeno jinak, nejsou podstatně jiný zdroj moci než fyzická síla? Jistě, pokud nějaká žena ovládá aikido nebo jiné bojové umění a vy na ni na ulici zaútočíte, budete mít smůlu, dostanete naloženo. Síla zaměstnavatele, konkrétního šéfa, nebo kohokoli, na němž jste závislí, však není daná jeho fyzickou převahou, ale strukturálními mocenskými vztahy. Je dána tím, že nikoliv vy, ale tento šéf může přijímat a propouštět zaměstnance, napsat doporučení, anebo ho také nenapsat, nebo dokonce napsat velice ošklivé „nedoporučení“.

Celé se to týká toho, že vám váš šéf může říct: „Nechceš zařezávat? Tak vypadni, ale nemysli si, že si ještě někde škrtneš.“ Nemůže být takový šéf z hlediska své fyzické konstituce obyčejný a slaboučký střizlík, kterému byste se na ulici vysmáli? A uvědomte si: Jen málokdy takového člověka někdo uhodí, zpravidla ho neuhodí ani ten, kdo umí aikido a kdo ví co ještě.

LN Teď ale nemluvíte jen o samotných ženách, ale obecně o zaměstnancích, zaměstnavatelích a moci. Vždyť já rádnou profesuru jako vy nemám, tudíž jsem ve veřejné sféře mnohem slabší než vy. Proto musím zařezávat, jak říkáte.

Může být. (smích) Uvědomte si však, že v průměru musí vzhledem ke svému postavení v zaměstnání mnohem častěji a více zařezávat ženy.

LN Neměli bychom rozlišovat dvě sféry – vámi zmiňovanou veřejnou, v níž je významná moc vyplývající ze strukturálních vztahů, a soukromou, ve které hraje fyzická převaha mnohem podstatnější roli? Muž může přijít domů a svou ženu zmlátit, protože je fyzicky silnější, zatímco žena až na výjimky nikoli.

To je do jisté míry pravda, ale naslouchejme ženám, které byly subjektem domácího násilí. Jejich příběh je totiž nesmírně poučný. Co vesměs vyprávějí? Rekneme, že taková žena žije ve velkém městě, v němž může, stane-li se obětí domácího násilí, odejít do sociálního centra, do přístřeší, prostě na místo, kam může utéci a dostat náležitou pomoc. Jenže – a já ty příběhy znám, protože se v této oblasti pohybuji řadu let – i pokud taková žena azylovou službu, často se rozhodne vrátit domů k manželovi, který ji týrá.

Lidé, kteří v azylovém centru pracují, se jí obvykle zeptají, když jim o svém úmyslu vrátit se k manželovi řekne, proč se vrací tam, kde je týrán. A odpověď takové ženy bývá stručná: „Já musím.“ A když se jí zeptáte, proč „musí“, začne vyprávět: Nemám dost peněz, a proto si nemůžu najmout byt. Soudec nedá děti do péče mně, ale mému manželovi. Nic příliš neumím, s manželem jsme se vzali hned po střední škole, nebo dokonce ještě na ní. Odejít nemůžu, protože se nedokážu o sebe ze svých příjmů postarat.

Dokonce i v soukromé sféře tedy jde především o strukturální mocenské vztahy, nikoliv o to, kdo je fyzicky silnější, byt síla jistou roli hrát může.

LN Má se o věci mluvit tak, že ženy jsou jen oběti?

Jak to myslíte?

LN Například zmíněná Angelina Jolie přijímala typicky sexualizované filmové role. Její mnohaleté veřejné vystupování z ní učinilo sexuální symbol, objekt mužské touhy. Máme se na ni tudíž dívat jako na oběť sexuálního násilí a symbol, nebo jako na někoho, kdo byl na jedné straně sexuálního obtěžován, ale na druhé celou svou profesní kariérou pomáhal strukturální nadvládu mužů ve společnosti legitimizovat? A Emily Ratajkovská je stejný případ, jen v modelingu. I ona je objektem mužské touhy...

Může být, ale to, co říkáte, je metakomentář o vhodnosti symbolu, na němž je založená kampaň.

LN A také říkám, že Harvey Weinstein sice je symbolem ženského útlatku, ale už nikoliv řada hereček či modelek, protože jejich působení je z hlediska smyslu kampaně ambivalentní.

Proto jsem řekla, abychom se bavili o obyčejném pracovišti a o muži, který sice nevydělává velké peníze, nepatří k elitě a světu celebrit, ale je třeba předávkou montážní linky v obyčejné továrně a sexuálně obtěžuje ženy, jež na jím řízené lince pracují a nemají vůči němu příliš šancí. Tak chci mluvit o kampani #MeToo.

LN Co je nejdůležitější udělat či na co se zaměřit, aby sexuální obtěžování a podmínky, jež ho umožňují, bylo možné odstranit?

Těžká otázka. Řada feministek říká, že je především třeba se zaměřit například na reklamní, pornografickou či filmovou branži, tedy na vše, kde je žena prodávána jako objekt mužské touhy. Má odpověď je mnohem prostší: zaměříme se na výchovu nedospělých dívek a chlapců.

Přítelkyně mi vyprávěla, jak se snaží svého syna v teenagerovském věku naučit, že je důležité mít nejprve dobrou kamarádku a až poté přítelkyni. To je moudré, protože taková výchova chlapce nabádá, aby se nejprve naučil v ženách rozpoznávat rovnoprávné kolegyně, kamarádky, s nimiž je zábava jít na koncert nebo do kina, a až poté v nich viděli potenciální přítelkyně. Až bude mít chlapec, který se toto vše naučí, přítelkyni, bude se k ní chovat jinak, mnohem lépe, více partnersky. Jeho vztah bude vyrovnanější. Myslí, že je to zajímavá myšlenka a že by otcové její uskutečnění neměli nechávat jen na matkách, ale zapojit se.

LN Jak vychovávat dívky?

Je třeba je učit, že jejich postup v kariéře, ale i jinde nezáleží na tom, jak vypadají, ale co umějí.

LN Jenže chodí do kina na hollywoodské filmy a listují módními časopisy...

To je pravda, řada z nich to dělá a začnou si myslet, že budou úspěšné, jen když se budou prezentovat tak, aby byly pro chlapce sexy. A to je pro dívky strašlivé.

LN Je správné pochválit malé dívky za jejich vzhled, říct jim, že jsou hezké?

Samozřejmě že je to správné. Každý, tudíž i každá dívka, chce vypadat dobře a je ráda, když ji někdo pochválí. Nesmí to ale být konec věty, ale její začátek. Je třeba říkat: Páni, tobě to dnes sluší, řekni mi, co jsi udělala a jak? Problémem totiž je, že u dívek je bohužel pochvala jejich vzhledu začátkem i koncem konverzace.

Se syny se mluví jinak. Zdůrazňují se aktivity, které dělají, jak jsou chytrí a o čem přemýšlejí. Mluví se s nimi například o politice. Jenže dcery nejsou hluché. Slyší, že existuje rozdíl mezi tím, jak se rodič baví se synem a jak s dcerou. Slyší, že se u nich zdůrazňuje vzhled, zatímco u chlapců, že něco umějí. A výsledky jsou pak velmi smutné.

Cynthia Enloeová (79)

■ **Americká feministka** a teoretička genderu.

■ **Profesorka politických věd**, většinu svého profesního života přednášela na Clarkově univerzitě ve Worcesteru, vystudovala na Kalifornské univerzitě v Berkeley.

■ **Zabývá se** například postavením žen na pracovním trhu či jejich situací ve válečných regionech.

■ **V prosinci 2017** navštívila Českou republiku. Přednášela na konferenci Gender Aspects of Middle Eastern Conflicts, uspořádané Orientálním ústavem AV ČR a Metropolitní univerzitou Praha.

■ **Žádná její práce** nebyla přeložena do češtiny, nejznámější je kniha Bananas, Beaches and Bases (1990).